

Володимир АНДРУНЦІВ

аспірант освітньо-наукової програми
«Публічне управління та адміністрування»
Західноукраїнського національного університету

УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Повномасштабна війна в Україні суттєво змінила умови функціонування територіальних громад, загостривши проблеми безпеки, ресурсного забезпечення, збереження людського капіталу, підтримки місцевої економіки та надання базових публічних послуг. Водночас саме територіальні громади стали одним із ключових рівнів реагування на кризові виклики, організації допомоги населенню, підтримки внутрішньо переміщених осіб, забезпечення життєдіяльності територій та підготовки до майбутнього відновлення [1; 2].

У контексті повоєнного відновлення України особливого значення набуває проблема управління потенціалом територіальних громад. Потенціал громади не можна розглядати лише як сукупність наявних ресурсів. Його доцільно трактувати ширше – як здатність громади використовувати власні людські, фінансові, інфраструктурні, економічні, природні, соціальні, інституційні та управлінські можливості для забезпечення стійкості, розвитку та відновлення. Відповідно, управління потенціалом територіальної громади передбачає не лише виявлення наявних ресурсів, а й їх мобілізацію, координацію, ефективне використання та спрямування на досягнення стратегічних цілей розвитку [1; 3].

Повоєнне відновлення України потребуватиме від територіальних громад здатності швидко адаптуватися до нових умов, відновлювати пошкоджену інфраструктуру, залучати інвестиції, підтримувати підприємництво, розвивати людський капітал, забезпечувати якісні публічні послуги та інтегрувати у місцеве життя різні групи населення. Саме тому потенціал громади

має розглядатися як управлінський об'єкт, що потребує системного аналізу, планування, моніторингу та постійного нарощування [2; 3].

У структурі потенціалу територіальних громад доцільно виокремити людську, фінансову, інфраструктурну, економічну, інституційно-управлінську та соціальну складові.

Людський потенціал громади є базовою передумовою її відновлення та розвитку. Війна спричинила значні демографічні втрати, міграційні переміщення, зміну структури зайнятості та посилення соціальної вразливості населення. Тому громади мають формувати політику збереження і розвитку людського капіталу, підтримувати зайнятість, професійне навчання, перекваліфікацію, соціальну адаптацію внутрішньо переміщених осіб, ветеранів, молоді, жінок, людей старшого віку та осіб з інвалідністю. Без активного людського потенціалу неможливе повноцінне економічне й соціальне відновлення територій [2; 4].

Фінансовий потенціал громади визначає її здатність забезпечувати реалізацію проєктів відновлення, модернізації інфраструктури, розвитку послуг і підтримки населення. Повоєнне відновлення потребуватиме значних ресурсів, які не можуть бути забезпечені лише за рахунок місцевих бюджетів. Тому органи місцевого самоврядування мають орієнтуватися на диверсифікацію джерел фінансування: бюджетні кошти, державні програми, міжнародну технічну допомогу, гранти, інвестиції, державно-приватне партнерство, благодійні та донорські ресурси. Важливо не лише залучати фінансові ресурси, а й забезпечувати їх прозоре, цільове та результативне використання [5].

Інфраструктурний потенціал територіальних громад формує матеріальну основу для повернення населення, відновлення економічної активності та підвищення якості життя. Відновлення інфраструктури має передбачати не просте відтворення довоєнного стану, а модернізацію об'єктів з урахуванням принципів безпеки, доступності, енергоефективності, цифровізації та безбар'єрності. Йдеться про відновлення житла, доріг, закладів освіти, охорони здоров'я, соціальної інфраструктури, адміністративних будівель, комунальних мереж та громадських просторів [2; 3].

Економічний потенціал громади забезпечує можливості для створення робочих місць, розвитку підприємництва, залучення інвестицій та формування власної доходної бази. Післявоєнне відновлення має спиратися на розвиток місцевого підприємництва, підтримку малого і середнього бізнесу, залучення інвестицій, розвиток кооперації, створення нових робочих місць та використання локальних конкурентних переваг. Для цього громадам необхідно формувати сприятливе бізнес-середовище, розвивати індустріальні парки, підтримувати соціальне підприємництво, сприяти зайнятості населення та залучати економічно активних мешканців до процесів відновлення [3; 5].

Інституційний та управлінський потенціал громади характеризує спроможність органів місцевого самоврядування стратегічно планувати розвиток, приймати обґрунтовані рішення, працювати з даними, залучати партнерів, управляти проектами, комунікувати з населенням і забезпечувати прозорість управлінських процесів. У повоєнний період особливої ваги набуватимуть проєктний менеджмент, грантова діяльність, партнерство з міжнародними організаціями, цифрові інструменти управління та моніторинг результатів відновлення [1; 3].

Соціальний потенціал громади охоплює рівень довіри, згуртованості, громадської активності, волонтерства, участі мешканців у прийнятті рішень та готовності до спільної дії. В умовах війни багато громад продемонстрували високий рівень самоорганізації, взаємодопомоги та солідарності. Завданням місцевого управління є збереження цього досвіду та його перетворення на сталий ресурс розвитку [2; 4].

Управління потенціалом територіальних громад має здійснюватися на основі певної логіки. Насамперед необхідно провести діагностику наявного потенціалу громади, визначити її сильні та слабкі сторони, ресурсні обмеження, ключові ризики та можливості розвитку. Наступним етапом має стати визначення стратегічних пріоритетів відновлення, які відповідають реальним потребам громади. Після цього важливо забезпечити мобілізацію

ресурсів, формування партнерств, реалізацію конкретних проєктів та моніторинг їх результативності [3].

У цьому контексті доцільно виокремити такі основні завдання управління потенціалом територіальних громад у процесі повоєнного відновлення України: проведення комплексної оцінки людського, фінансового, економічного, інфраструктурного, соціального та інституційного потенціалу громади; визначення пріоритетних напрямів використання потенціалу громади відповідно до потреб повоєнного відновлення; залучення додаткових фінансових, інвестиційних, грантових та партнерських ресурсів; розвиток кадрової, управлінської та проєктної спроможності органів місцевого самоврядування; підтримка місцевого бізнесу, зайнятості та економічної активності населення; забезпечення прозорості, підзвітності та громадської участі у процесах відновлення; інтеграція принципів інклюзивності, безбар'єрності та сталого розвитку у місцеві програми і стратегії; запровадження системи моніторингу результатів використання потенціалу громади [2; 3; 5].

Важливо зазначити, що ефективне управління потенціалом територіальних громад потребує переходу від ситуативного реагування на проблеми до стратегічного управління розвитком. У довгостроковій перспективі успішними будуть ті громади, які зможуть не лише відновити зруйновану інфраструктуру, а й сформувати нову якість місцевого розвитку, засновану на людському капіталі, партнерстві, інноваціях, інклюзивності та ефективному використанні ресурсів [2; 3].

Отже, управління потенціалом територіальних громад є важливою передумовою повоєнного відновлення України. Воно має охоплювати не лише ресурсний, а й людський, соціальний, економічний, інституційний та інфраструктурний виміри. Саме комплексне бачення потенціалу громади дозволяє перетворити наявні можливості на реальні результати відновлення, підвищення якості життя населення та забезпечення стійкого розвитку територій [2; 3].

Список використаних джерел:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Жуковська А., Желюк Т. Інклюзивний розвиток територіальних громад в умовах війни та післявоєнної відбудови. *Вісник економіки*. 2024. С. 24–45.
3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
4. Жуковська А. Ю. Соціальна і гуманітарна політика: навч. посіб. Тернопіль: Крок, 2012. 307 с.
5. Желюк Т., Жуковська А. Джерела фінансового забезпечення інклюзивного розвитку територіальних громад. *Вісник економіки*. 2022. С. 183-202.